

(4D) බුද්ධ ධර්මය

ප්‍රශ්න පත්‍ර ව්‍යුහය

I පත්‍රය - කාලය : පැය 02යි.

වරණ 5 බැගින් වූ බහුවරණ ප්‍රශ්න 50කි. ප්‍රශ්න සියල්ලට ම පිළිතුරු සැපයිය යුතුය.

එක් ප්‍රශ්නයකට ලකුණු 01 බැගින් මුළු ලකුණු 50කි.

II පත්‍රය - කාලය : පැය 03යි. (ඊට අමතරව කියවීම් කාලය මිනිත්තු 10 යි.)

මෙම ප්‍රශ්න පත්‍රය I හා II වශයෙන් කොටස් දෙකකින් සමන්විත වේ.

I කොටස - අර්ධ ව්‍යුහගත ප්‍රශ්න තුනකි. ප්‍රශ්න දෙකකට පිළිතුරු සැපයිය යුතු ය. එක් ප්‍රශ්නයකට ලකුණු 20 බැගින් ලකුණු 40කි.

II කොටස - රචනා වර්ගයේ ප්‍රශ්න පහකි. ප්‍රශ්න තුනකට පිළිතුරු සැපයිය යුතු ය. එක් ප්‍රශ්නයකට ලකුණු 20 බැගින් ලකුණු 60කි.

II පත්‍රය සඳහා මුළු ලකුණු = 40 + 60 = 100

අවසාන ලකුණු ගණනය කිරීම :	I පත්‍රය	= 50
	II පත්‍රය	= 100 ÷ 2 = 50
	අවසාන ලකුණු	= <u>100</u>

I පත්‍රය

සැලකිය යුතුයි :

* සියලු ම ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

* නිවැරදි හෝ වඩාත් ම ගැළපෙන හෝ පිළිතුර තෝරන්න. (විභාගයේ දී පිළිතුරු සැපයීම සඳහා බහුවරණ කඩදාසියක් සපයනු ලැබේ.)

1. අප පාසලේ බෞද්ධ සමිතියේ සංවත්සර උත්සවයේ දී ආරම්භක දේශනය පැවැත් වූ විදුහල්පතිතුමා දරුවන්ගේ වර්ත සංවර්ධනයට සුගත බුදු ගුණය ආදර්ශයට ගතහැකි යැයි ප්‍රකාශ කළේ ය. එතුමන් විසින් පෙන්වා දුන් පරිදි එම බුදු ගුණයේ සුවිශේෂ අර්ථ රැසකි. ඉන් එකක් නම්,

(1) නිවැරදි ක්‍රියාව නිවැරදි අන්දමින් කිරීම යි.	(2) සුදුසු අය සුදුසු ලෙස ඇසුරු කිරීම යි.
(3) නිසිමග නිසිලෙස ගමන් කිරීම යි.	(4) සුදුසු තැන්හි ප්‍රිය වචන කතා කිරීම යි.
(5) යහපත් සිතුවිලි වැඩි දියුණු කිරීම යි.	
2. උක්කට්ඨා හා සේතව්‍යා යන දෙනුවර අතර දී හමු වූ ද්‍රෝණ නම් බ්‍රාහ්මණයා ඇසූ ප්‍රශ්නවලට බුදුරජාණන් වහන්සේ දුන් පිළිතුරු බෞද්ධ මූලාශ්‍රයන්හි හමුවේ. ඉන් එක් පිළිතුරක් වන්නේ,

(1) මම මනුෂ්‍යයෙක් නොවෙමි යන්න ය.	(2) මම අසමසම වෙමි යන්න ය.
(3) මම ආශ්චර්යවත් උතුමෙකු වෙමි යන්න ය.	(4) මට ආචාර්යවරයෙකු නැත යන්න ය.
(5) මම අනන්තජීන වෙමි යන්න ය.	
3. බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් ශ්‍රාවකයන්ට දහම් දෙසන ලද්දේ සරල තැනින් ගැඹුරු තැනට සවන් යොමු කරවමින් බව පෙළ දහම පෙන්වා දෙයි. බුද්ධ දේශනාව තුළින් ප්‍රකට වන මෙම ලක්ෂණය හැඳින්විය හැක්කේ,

(1) සප්පරියාය දේශනා යනුවෙනි.	(2) විහජ්ජා ව්‍යාකරණය යනුවෙනි.
(3) ආනුප්‍රබ්බි කථා යනුවෙනි.	(4) ප්‍රච්ඡාවසික දේශනා යනුවෙනි.
(5) නිත්‍ය දේශනා යනුවෙනි.	

4. ශ්‍රාවක මහරහතන් වහන්සේලා තුළ එලෙසින් ම දක්නට නොමැති, බුදුරජාණන් වහන්සේට පමණක් සුවිශේෂී වූ ශරීර ලක්ෂණ දෙතිසකි. ඉන් එක් ලක්ෂණයක් වන්නේ,
 - (1) සම වූ වට වූ ගෙල ඇති බව ය. (2) නෙරාගිය විඵඹක් නැති බව ය.
 - (3) සිරස්පතක් ඇති බව ය. (4) එකසමාන දත් දෙතිසක් ඇති බව ය.
 - (5) මුවෙකුට සමාන හකු දෙකක් ඇති බව ය.
5. ලිච්ඡවිපුත්‍ර සුනක්ඛන්ත විසින් බුදුරජාණන් වහන්සේට මනුෂ්‍ය ධර්මය ඉක්ම වූ ආර්යභාවය පිණිස වූ ඥාන විශේෂයක් නැතැයි චෝදනා කළ අවස්ථාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේ සතුව ඇති සුවිශේෂ ඤාණාධිගමයන් පිළිබඳ පැහැදිලි කරමින් පැවැත් වූ සූත්‍ර දේශනාව නම්,
 - (1) මහාසීහනාද සූත්‍රය යි. (2) කාලාම සූත්‍රය යි. (3) ධම්මවක්කපවත්තන සූත්‍රය යි.
 - (4) විමංසක සූත්‍රය යි. (5) අච්ඡරියබිභූත සූත්‍රය යි.
6. ප්‍රථම ධර්ම සංගායනාවේ දී බුද්ධ භාෂිත ශ්‍රී සද්ධර්මය නිකාය වශයෙන් පහකට බෙදන ලදී. එම ගොණු කිරීම අද දක්වා ම භාවිතය තුළ දැකගත හැකි ය. එයින් බුද්දක නිකාය කොටස් පහළොවකින් යුක්ත යැයි පිළිගැනේ. ඉන් එක් කොටසක් වන්නේ,
 - (1) පෙටකෝපදේශය යි. (2) නෙත්තිප්පකරණය යි. (3) උදානපාළිය යි.
 - (4) විසුද්ධිමාර්ගය යි. (5) මිළින්දපඤ්ඤාය යි.
7. “ධර්ම රත්නයේ ගුණ” යන මැයෙන් විශේෂ ධර්ම සාකච්ඡාවක්, මැදින් පොහොය දින අප විහාරස්ථානයේදී සිදු කෙරුණි. එහි දී සන්දිට්ඨික යන්තෙහි අර්ථය, සාකච්ඡාවට සහභාගී වූ උපාසක උපාසිකාවෝ විවිධාකාරයෙන් ප්‍රකාශ කළහ. ඒ අතරින් නිවැරදි වන්නේ,
 - (1) දෘෂ්ටියක් වශයෙන් නො ගැනීම යන්න යි.
 - (2) යහපත් වූ දැක්මක් ඉදිරිපත් කිරීම යන්න යි.
 - (3) රාග ද්වේශාදී කෙලෙස් තමා තුළ ඇති නැති බව දැනගත හැකි වීම යන්න යි.
 - (4) තම තමාගේ දෘෂ්ටිය තුළින් දැන ගත යුතු වීම යන්න යි.
 - (5) බුද්ධාදී සියලු උතුමන්ගේ මග පෙන්වීම යන්න යි.
8. ලෝකයේ බොහෝ ආගම් සහ දර්ශනවාද අවිනශ්වර ආත්ම පදාර්ථයක් ඇති බව පිළිගන්නා අතර බුදුදහම අනාත්මවාදී ඉගැන්වීමකි. ඒ බව තහවුරු කෙරෙන ප්‍රකාශය වන්නේ,
 - (1) භවගාමී ආත්ම පදාර්ථයක් ඇත යන්න යි. (2) මරණයෙන් සියල්ල කෙළවර වේ යන්න යි.
 - (3) ආත්මය නූපදී. නො මැරේ යන්න යි. (4) ආත්මය සදාකාලික ය යන්න යි.
 - (5) ආත්මය වශයෙන් ගත හැකි කිසිවක් නො මැත යන්න යි.
9. බුදුදහම න්‍යායාත්මක හෙවත් සිද්ධාන්තමය වශයෙන් මධ්‍යස්ථ ය. එසේ වන්නේ ශාස්වත, අශාස්වත යන උභයාන්තයට නො වැටෙන බැවිනි. බුදුදහම ප්‍රායෝගික, ප්‍රතිපදාමය වශයෙන් ද මධ්‍යස්ථ ය. එසේ වන්නේ කාමසුඛල්ලිකානුයෝගය, අත්තකිලමානුයෝගය යන අන්ත දෙකට ම නොවැටෙන බැවිනි. ඒ අනුව මධ්‍යම දේශනාව නම්,
 - (1) ස්කන්ධ විභාගය යි. (2) ත්‍රිලක්ෂණ සිද්ධාන්තය යි. (3) අටළොස් ධාතු විභාගය යි.
 - (4) නාමරූප විභාගය යි. (5) පටිච්චසමුප්පාදය යි.
10. බුදු දහම එදිනෙදා දිවිපැවැත්මට අදාළ වන ආකාරය පිළිබඳ ධර්ම සාකච්ඡාවක් එක්තරා ජනමාධ්‍යයක් මගින් මෑතක දී ප්‍රචාරය කෙරුණි. එහි දී ප්‍රකාශ වූ කරුණු අතුරින් නිවැරදි වූයේ,
 - (1) බුදු දහම නිවන පමණක් අරමුණු කරගත් දහමකි යන්න ය.
 - (2) තමාගේ දියුණුවත් අනෙකාගේ දියුණුවත් අවධාරණය කරන දහමකි යන්න ය.
 - (3) ආත්මාර්ථකාමිත්වය බරපතල වරදකි යන්න ය.
 - (4) ගෘහ ජීවිතයේ පැවැත්ම උදෙසා මගපෙන්වීමක් බුදු දහමෙහි දක්නට නොලැබේ යි යන්න ය.
 - (5) ජීවිතයක සාර්ථකත්වයට අදාළ වන්නේ ආර්ථික සමෘද්ධිය පමණි යන්න ය.

11. ශ්‍රමණ සම්ප්‍රදායට අයත් ගුරුකුලයක් වන ආජීවකයන් පිළිබඳ විශේෂ දේශනයක් පසුගිය පොහොදා බුද්ධ ධර්මය විෂයභාර ස්වමීන් වහන්සේ විසින් අප පාසලේ දී පවත්වන ලදී. එහි දී “ආජීවකොති නග්ග සමනකො” යන අටුවා පාඨය ද ඉදිරිපත් කෙරිණි. එයින් අදහස් වන්නේ,
 - (1) දැඩි වුන අනුගමනය කළ පිරිසක් වූ බව ය.
 - (2) වනගත ව ජීවත් වූ බව ය.
 - (3) සංචාරක ජීවිතයක් ගත කළ බව ය.
 - (4) නිර්වස්ත්‍ර පැවිද්දන් වූ බව ය.
 - (5) ආජීවකයන් හිසකෙස් උදුරා දමා පැවිදි වූ පිරිසක් බව ය.
12. අප පිරිවෙතේ සාහිත්‍ය සමිතියේ දී අතුරු කාතාවක් පැවැත් වූ නන්ද පොඩි හාමුදුරුවන් වහන්සේගේ මාතෘකාව වූයේ “හික්ෂුණි සමාජයේ ආරම්භය” යන්න යි. උන් වහන්සේ විසින් ඉදිරිපත් කළ එක් කරුණක් නිවැරදි නො විය. එම කරුණ නම්,
 - (1) බෞද්ධ හික්ෂුණි සමාජයේ ආරම්භය සමඟින් කාන්තාවන්ට සාධාරණයක් ඉටු විය යන්න යි.
 - (2) විශේෂ හේතු මත හික්ෂුණිනගේ පැවිද්ද පිළිබඳ බුදුරජාණන් වහන්සේ එතරම් උනන්දු නො වූහ.
 - (3) බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්ෂුණිට මෙන් ම හික්ෂුණිනට ද විනය නීති 227 පැනවූහ.
 - (4) කාන්තාවන්ට පැවිද්ද ලබාදීමේ දී අෂ්ටගරු ධර්ම පනවන ලදී.
 - (5) බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්ෂුණිට මෙන් ම හික්ෂුණිනට ද තනතුරු ප්‍රදානය කළහ.
13. තාපස, ජටිල, නිගණ්ඨ, සචේලක, අචේලක ආදී වශයෙන් බුද්ධ කාලීනව විවිධ ශ්‍රමණ ගුරුකුලවලට අයත් පැවිද්දන් සිටි බව මූලාශ්‍රයවල සඳහන් වේ. විවිධ වුන අනුගමනය කරමින් සංචාරයෙහි යෙදුණු මෙම පැවිදි කණ්ඩායම්වල පොදු ලක්ෂණයක් වන්නේ,
 - (1) නිත්‍යාන්තරයක් පිළිගැනීම ය.
 - (2) ස්ථිර වාසස්ථාන තිබීම ය.
 - (3) ශ්‍රාතමය ඥාණය අගය කිරීම ය.
 - (4) ඊශ්වර නිර්මාණවාදය පිළිනොගැනීම ය.
 - (5) වර්ෂා සෘතුවේ දී පිණිඩපාතය ලබා නොගැනීම ය.
14. සාමනේර හික්ෂුන් අධිශීලයෙහි පිහිටුවීම උපසම්පදා විනය කර්මය ලෙස හැඳින්වේ. ඊට අදාළ ක්‍රම අටක් මහාවග්ගපාලියෙහි දැක්වේ. එයින් හික්ෂු හික්ෂුණි උභතො සංඝයා ඉදිරියේ සිදුකරනු ලබන උපසම්පදා විනය කර්මය හඳුන්වනු ලබන්නේ,
 - (1) අවිධිවාචික උපසම්පදාව නමිනි.
 - (2) ඤාත්තිවතුථකම්ම උපසම්පදාව නමිනි.
 - (3) පඤ්ඤාභාසකරණ උපසම්පදාව නමිනි.
 - (4) දුතේන උපසම්පදාව නමිනි.
 - (5) අවිධිගරුධම්ම පටිග්ගහන උපසම්පදාව නමිනි.
15. විනය මහාවග්ගපාලිය අනුව උපසපත් හික්ෂුවක විසින් පිළිපැදිය යුතු නිස්සය ධර්ම හතරකි. හික්ෂු ජීවිතයට අදාළ අපිස් පැවැත්ම අර්ථවත් කරන ආකල්ප එයින් ඉගැන් වේ. නිස්සය යන්නෙහි වචනාර්ථය වන්නේ,
 - (1) පැවිද්දා වෘක්ෂ මූලික විය යුතු ය යන්න යි.
 - (2) පැවිද්දා පාංශකුලික විය යුතු ය යන්න යි.
 - (3) පැවිද්ද සුනිමුත්තභෙසජ්ජ උදෙසා ය යන්න යි.
 - (4) නිසි පැවතුම් ඇසුරු කිරීම ය යන්න යි.
 - (5) පැවිද්දා විසින් ධර්මය දායාදය කොටගත යුතු ය යන්න යි.
16. ප්‍රථමාභිසම්බෝධි යුගයේ හික්ෂුන් අතර ශ්‍රමණ සාරුප්‍ය නො වන ක්‍රියා ප්‍රකට වූ නමුදු බුදුරජාණන් වහන්සේ නීති නො පැන වූහ. එකල ධර්මය යටතේ සංග්‍රහ වී ඇති අනුශාසනා පමණක් ප්‍රමාණවත් වූ බව සූත්‍රාන්තන්හි සඳහන් වේ. ඊට අමතරව හික්ෂුන්ගේ ශික්ෂණය හා සමඟි සඳහා උපකාරී වූයේ,
 - (1) හික්ෂු ප්‍රාතිමෝක්ෂය ය.
 - (2) හික්ෂුණි ප්‍රාතිමෝක්ෂය ය.
 - (3) සතර කමටහන් ය.
 - (4) ඕවාද ප්‍රාතිමෝක්ෂය ය.
 - (5) සතර සංග්‍රහ වස්තුව ය.

17. අප විභාගස්ථානයේ පවත්වාගෙන යන විශාල කළමනාකරණ සමිතිය විසින් පසුගිය වසරේ වස් ආරාධනා කිරීමට පෙර වස්විසීම පිළිබඳ සාකච්ඡාවක් පවත් වන ලදී. එහි දී විවිධ අදහස් පළ වූ අතර ඉන් වැරදි මතයක් වූයේ,
- (1) වස්විසීමට අනුදැනීමෙන් හිඤ්ඤ ජීවිතයට පහසුවක් ඇති විය.
 - (2) පෙරවස් හා පසුවස් යනුවෙන් වස් එළඹීම් දෙයාකාර ය.
 - (3) වස් සමාදන් වූ හිඤ්ඤවක් කවර හේතුවක් නිසා හෝ එම ස්ථානයෙන් බැහැර නොවිය යුතු ය.
 - (4) එම කාලය තුළ වස් නො වැස වාරිකාවේ යෙදෙන හිඤ්ඤවට දුකුළා ඇවත් සිදු වේ.
 - (5) වස් එළඹෙන දිනයෙහි ආවාසයෙක සිටින සෑම උපසපන් හිඤ්ඤවක් ම වස් සමාදන් විය යුතු ය.
18. හීන වූ, ග්‍රාමීය වූ, පුහුදුන් ස්වභාවයෙන් යුක්ත වූ, අනාර්ය වූ, අවැඩ පිණිස පවතින්නා වූ කාමසුඛල්ලිකානුයෝගයන්, දුක් වූ, අනාර්ය වූ, අනර්ථය පිණිස පවතින්නා වූ අත්තකිලමථානුයෝගයන් යන අන්ත දෙකෙන් මිදී මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව නම් වූ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයෙහි ගමන් කරන බැවින් ශ්‍රාවක සංඝයා,
- (1) සුපටිපන්න නම් වේ.
 - (2) උජ්ජපටිපන්න නම් වේ.
 - (3) ඤායපටිපන්න නම් වේ.
 - (4) සාමීච්චපටිපන්න නම් වේ.
 - (5) දක්ඛණෙය්‍ය නම් වේ.
19. බ්‍රාහ්මණ ඉගැන්වීම්වලට අයත් වර්ණධර්ම න්‍යායට අදාළව මිනිසුන් උස් පහත් වශයෙන් වර්ග කෙරේ. උසස් ම වර්ණය වන බමුණන්ට පමණක් සීමා වූ අනෙක් වර්ණයන්ට හිමි නොවූ වරප්‍රසාදයක් ලෙස සැලකිය හැක්කේ,
- (1) දන් දීම ය. (2) දන් පිළිගැනීම ය. (3) අධ්‍යාපනය ලැබීම ය.
 - (4) යාග කරවීම ය. (5) ජටා දැරීම ය.
20. වෛදික බ්‍රාහ්මණයන් විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද ආශ්‍රම ධර්ම අනුව ශුද්ධ වර්ණය හැර ඉතිරි උසස් වර්ණ තුනට අයත් පුද්ගලයන්ගේ ජීවිතය අවස්ථා හතරකට බෙදා වෙන් කරන ලදී. ඒ අනුව ජීවිතයේ තෙවැනි අවධිය වෙන් වන්නේ,
- (1) හුදකලාව අර්ධ වශයෙන් තවුස් පැවැත්ම ප්‍රගුණ කිරීම පිණිස ය.
 - (2) අඹු දරුවන් පෝෂණය කරමින් පස්කම් සුව විඳීමට ය.
 - (3) කුමර කුමරි බඹසර රකිමින් අධ්‍යාපනය ලැබීමට ය.
 - (4) අනගාරිකව සපුරා නිශ්කාමී ජීවිතයක් ගත කිරීමට ය.
 - (5) තමා උගත් දේ අන්‍යයන්ට ඉගැන්වීමට ය.
21. වෛදික බ්‍රාහ්මණයන්ගේ මූලික නීති සංග්‍රහය වන මනුස්මෘතියට අනුව කිසිදු අවස්ථාවක ස්වාධීනව ක්‍රියා කිරීමේ අයිතිය කාන්තාවන්ට නො දිය යුතු ය. ඇය සිය ජීවිතයේ විවිධ අවධි ගත කළ යුත්තේ පුරුෂයාගේ රැකවරණය යටතේ ය. අවිවාහක තරුණියක් විසිය යුත්තේ,
- (1) බාල සහෝදරයාගේ වසඟයෙහි ය.
 - (2) වැඩිමහල් සහෝදරයාගේ ආධිපත්‍යය තුළ ය.
 - (3) පියාගේ වසඟයෙහි ය.
 - (4) ගුරුවරයාගේ රැකවරණය යටතේ ය.
 - (5) පවුලේ පිරිමි සාමාජිකයන්ගේ රැකවරණය යටතේ ය.
22. බුද්ධ කාලීන භාරතයෙහි ප්‍රකට ශාස්තෘවරුන් සඳහෙක් සිටි බවත්, ඔවුන් තම තමන් පිළිගත් වාදාන්තරයන් ප්‍රකාශ කළ බවත්, පිරිස් පිරිවරාගෙන ගුරුකුල වශයෙන් සාධු සම්මතව විසූ බවත්, සඳහන් වේ. ඔවුන් අතර සථිතපදාර්ථවාදය මෙන්ම අකිරියවාදය ද ඉගැන්වූ ශාස්තෘවරයා වූයේ,
- (1) නිගණ්ඨනාතපුත්ත ය. (2) පකුකච්චායන ය. (3) අජිතකේශකම්බල ය.
 - (4) මකුලිගෝසාල ය. (5) සංජය බෙල්ලට්ඨපුත්ත ය.

23. කර්මය හා එහි ප්‍රතිවිපාක පිළිබඳ ඉගැන්වීම් කිරියවාද හා අකිරියවාද යනුවෙන් දෙකකට බෙදේ. ඡට්ශාස්තාවරුන්ගේ ඉගැන්වීම් අතර කිරියවාදී ඉගැන්වීම් ඉදිරිපත් කරන ලද්දේ නිගණ්ඨනාතපුත්ත තුමා විසින් පමණි. එම ඉගැන්වීම් අර්ථවත් කරන පාඨය වන්නේ,
- (1) කම්මං සත්තෙ විභජති යදිදං හීනප්පනතතාය.
 - (2) අඤ්ඤා කරොති - අඤ්ඤා පටිසංවේදෙනි.
 - (3) නත්ථි සුකට දුක්කටානං කම්මානං ඵලං විපාකො.
 - (4) සබ්බං පුබ්බේකත හේතු.
 - (5) චේතසින්වා කම්මං කරොති කායෙන වාචාය මනසා.
24. භාරතීය ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන් අතුරෙන් සමහරෙක් මරණින් මතු උපතක් හා සාංසාරික පැවැත්මක් පිළිගත්හ. මියගිය තැනැත්තා ම නැවත උපදී යැයි ඔවුහු ඉගැන් වූහ. එය බුදු දහමට එකඟ නො වන්නේ,
- (1) අධිච්චසමුප්පන්න දෘෂ්ටියට ඇතුළත් වන නිසා ය.
 - (2) සංශය වාදයක් වන නිසා ය.
 - (3) උච්ඡේද දෘෂ්ටියට ඇතුළත් වන නිසා ය.
 - (4) කර්ම නියතියක් ප්‍රකට වන නිසා ය.
 - (5) ආත්මවාදී සංකල්පයක් වන නිසා ය.
25. අප දහම් පාසලේ ධර්මාචාර්ය පන්තිභාර ගුරුහිමියෝ “ඡට්ශාස්තාවරුන්ගේ ඉගැන්වීම් පිළිබඳ වාක්‍ය පහක් ලියා දක්වන්න”යි ශිෂ්‍යයන්ට පැවරුමක් දුන්හ. එහි දී එක් සිසුවෙකු විසින් ලියා දක්වන ලද වාක්‍ය පහෙන් නිවැරදි වූයේ එකක් පමණි. එනම්,
- (1) අජීතකේශකම්බලගේ ඉගැන්වීම් ශාස්ථිකවාදයට ඇතුළත් වේ.
 - (2) සංජය බෙල්ලට්ඨපුත්ත කිරියවාදියෙකි.
 - (3) සූර්ණ කාශ්‍යප කර්මය හා ඵලය පිළිගත්තේ ය.
 - (4) මකුලිගෝසාල නියතිවාදියෙකි.
 - (5) නිගණ්ඨනාතපුත්ත උච්ඡේදවාදියෙකි.
26. “සමාජ ප්‍රභවය හා විකාශය කෙරෙහි එක් සාධකයක් පමණක් හේතු වී ඇත” යන අදහස ද “කිසිදු සාධකයක් ඊට බලපා නැත.” යන අදහස ද “සියල්ලට ම හේතු වූයේ සූර්ව කර්ම නියතිය ය” යන අදහස ද භාරතීය ආගමික ඉගැන්වීම් අතර ප්‍රකට ව පැවතිණ. මේ අතර සමාජ ප්‍රභවය හා විකාශය කෙරෙහි බහුවිධ හේතු සාධක බලපා ඇතැයි පෙන්වා දෙන්නේ,
- (1) බ්‍රාහ්මණ දහම යි.
 - (2) හින්දු දහම යි.
 - (3) ජෛන දහම යි.
 - (4) බුදු දහම යි.
 - (5) ආජීවක දහම යි.
27. ප්‍රථම ධර්ම සංගායනාවේ දී ධර්ම විනයෙහි ආරක්‍ෂාවට යම් යම් පියවර ගන්නා ලදී. එහි දී ධර්ම විනය කොටස්වලට බෙදා එක් එක් හික්ෂු පරම්පරාවන්ට වගකීම් පවරා භාණක ක්‍රමය යටතේ පවත්වාගෙන යාමට කටයුතු කෙරිණ. දීඝ නිකාය භාර කරන ලද්දේ,
- (1) ආනන්ද හිමියන් ඇතුළු ශිෂ්‍ය පිරිසට ය.
 - (2) අනුරුද්ධ හිමියන් ඇතුළු ශිෂ්‍ය පිරිසට ය.
 - (3) මහා කාශ්‍යප හිමියන් ඇතුළු ශිෂ්‍ය පිරිසට ය.
 - (4) මුගලන් හිමියන් ඇතුළු ශිෂ්‍ය පිරිසට ය.
 - (5) සැරියුත් හිමියන් ඇතුළු ශිෂ්‍ය පිරිසට ය.
28. ථෙරීය සංගායනා පැවැත්වීමට අවශ්‍ය පසුබිම ශාසනය තුළින් ම පැන නැගුණ බව මූලාශ්‍රය තුළින් තහවුරු වේ. එම ධර්ම සංගායනා පිළිබඳ තොරතුරු හෙළිදරව් කර ගැනීමට උපකාරී වන බෞද්ධ මූලාශ්‍රය රාශියක් ඇත. එක් අවිධිකතා මූලාශ්‍රයක් වන්නේ,
- (1) සමන්තපාසාදිකා අටුවාව යි.
 - (2) පඤ්ච සූදනී අටුවාව යි.
 - (3) මනෝරථපූරණී අටුවාව යි.
 - (4) පරමත්ථදීපනී අටුවාව යි.
 - (5) ධම්මපදවිධි කථාව යි.

29. බෞද්ධ දර්ශනයේ දේශාන්තර ව්‍යාප්තිය විෂයෙහි තෙවන ධර්ම සංගායනාව සුවිශේෂ වේ. එහි දී රටවල් තවයකට ධර්ම දැනයන් වහන්සේලා වැඩම කළ අතර වර්තමාන මියන්මාරයට එදා වැඩම කරන ලද්දේ,
- (1) මිහිඳු හිමියන් ඇතුළු පිරිස ය.
 - (2) මහා ධම්මරක්ඛිත හිමියන් ඇතුළු පිරිස ය.
 - (3) මහාරක්ඛිත හිමියන් ඇතුළු පිරිස ය.
 - (4) සෝන හා උත්තර යන දෙදෙන ම ඇතුළු පිරිස ය.
 - (5) යෝනක ධම්මරක්ඛිත හිමියන් ඇතුළු පිරිස ය.
30. අප සතු සාම්ප්‍රදායික පාලි මූලාශ්‍රය අනුව බුද්ධත්වයෙන් වසර 20ට පසු හිඤ්ඤා උදෙසා විනය නීති පැනවීම ඇරඹිණි. ඊට තුඩුදුන් හේතු හතරක් පාරාජිකපාළියෙහි ඇතුළත් වන අතර හද්දාලි සූත්‍රයේ හේතු පහක් දැක්වේ. එම සූත්‍රයේ දක්වා ඇති අමතර හේතුව නම්,
- (1) හිඤ්ඤා වහන්සේලා අතර කීර්තියෙන් අගතැන්පත් වූවන් බහුල වීම ය.
 - (2) හිඤ්ඤා වහන්සේලා අතර බහුශ්‍රැත වූවන් බහුල වීම ය.
 - (3) සසුනට ලැබුණු ලාභ ප්‍රයෝජන මහත් වීම ය.
 - (4) හිඤ්ඤා පිරිස විශාල වීම ය.
 - (5) හිඤ්ඤා වහන්සේලා අතර අඛණ්ඩ බහුල වීම ය.
31. ස්වකීය ශ්‍රාවක හිඤ්ඤාගේ විවිධ නිපුණතාවන් අගය කරමින් උන් වහන්සේලාට විශේෂඥ තනතුරු පිරිනැමීම බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්මාන අවදියේ දී ම සිදු වූ බව පෙනේ. ධර්ම විනයෙහි ආරක්‍ෂාව පිණිසත් වර පැවැත්ම පිණිසත් උපකාරී වූ එම ක්‍රියාවලිය තුළ, වීර්ය ඇත්තවූන් අතර අගතනතුර, පිරිනමන ලද්දේ,
- (1) මහාකස්සප මාහිමියන්ට ය.
 - (2) මොග්ගල්ලාන මාහිමියන්ට ය.
 - (3) ආනන්ද මාහිමියන්ට ය.
 - (4) නන්ද මාහිමියන්ට ය.
 - (5) කුමාර කස්සප මාහිමියන්ට ය.
32. බුදු දහම අනුව සත්ත්වයා හා ලෝකය විශ්ලේෂණාත්මකව හැදෑරීමේ දී පඤ්චස්කන්ධ විභාගයට මුල් තැන ලැබේ. මේ ස්කන්ධ පහ ම ත්‍රිලක්‍ෂණ ස්වභාවයෙන් යුක්ත යැයි ද බුදු දහම නොයෙක් විට පැහැදිලි කර දී ඇත. නිත්‍යාත්මයක් ඇතැයි පිළිගත් අබෞද්ධ චින්තකයෙකුට බුදුරජාණන් වහන්සේ එකී ස්කන්ධ විභාගයත්, ත්‍රිලක්‍ෂණයත් වදාළහ. එම චින්තකයා නම්,
- (1) උපාලි ගෘහපතියා ය.
 - (2) සච්චක පඬිවරයා ය.
 - (3) වච්ඡගොත්ත පිරිවැජ්ජා ය.
 - (4) භාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණයා ය.
 - (5) දීඝජාණුකෝලිය පුත්‍රයා ය.
33. ලෝක ධර්මයන් සියල්ල අනිත්‍ය ය. එනම් පෙරළෙන, වෙනස් වන ස්වභාවයෙන් යුක්ත ය. බුදුදහමට අනුව එබඳු ලෝක ධර්ම අටකි. එම ධර්ම පිළිබඳ අවබෝධයෙන් ක්‍රියාකරන පුද්ගලයාගේ චරිත ලක්‍ෂණයක් ලෙස සැලකිය නො හැක්කේ,
- (1) ඉවසිලිමත් බව යි.
 - (2) මැදිහත් බව යි.
 - (3) අකම්ප්‍ය බව යි.
 - (4) නිශ්ශෝකී බව යි.
 - (5) අදුරදර්ශී බව යි.
34. ජීව ලෝකයට අයත් සියලු මිනිසුන්ගේ මෙන් ම සිව්පාවූන් හා පක්‍ෂීන්ගේ ද ජීවිත ආරක්‍ෂා කිරීම, ඔවුන්ට දැනුම් වූ රැකවරණය සැලසීම රාජ්‍ය තාන්ත්‍රික වගකීමක් ලෙස බුදුසමය සලකයි. ඒ අනුව රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තියක් වශයෙන් එසේ ජීව ලෝකයට හිතවත්ව සානුකම්පිතව කටයුතු කිරීම රජුගේ පිළිවෙත විය යුතු බව දැක්වෙන්නේ,
- (1) මෙන්තානිසංස සූත්‍රයේ ය.
 - (2) වනරෝප සූත්‍රයේ ය.
 - (3) වක්කවත්තිසිහනාද සූත්‍රයේ ය.
 - (4) රාජෝවාද ජාතකයේ ය.
 - (5) රජ්ජ සූත්‍රයේ ය.

35. චතුරාර්ය සත්‍ය දේශනාවේ ස්වභාවය, අරමුණ, සුවිශේෂත්වය හා මූලික ලක්ෂණ ද බුද්ධ දේශනාවේ නොයෙක් අයුරින් පැහැදිලි කර තිබේ. එසේ පැහැදිලි කරන එක් ඉගැන්වීමක් අනුව “අවිතථ බව” එම බෞද්ධ මූලධර්මයෙහි විශේෂ ලක්ෂණයකි. ඉන් අදහස් කරනුයේ චතුරාර්ය සත්‍යය,
- (1) කවර සැටියෙන් වත් අසත්‍ය නො වන බව ය.
 - (2) විස්තර කිරීමට දුෂ්කර ඉගැන්වීමක් වන බව ය.
 - (3) උතුම් පරමාර්ථ ධර්මයක් වන බව ය.
 - (4) විද්‍යමාන නො වන යථාර්ථයක් බව ය.
 - (5) අවබෝධයට අපහසු වන බව ය.
36. සසර දුක බුද්ධ වචනයෙහි නොයෙක් අයුරින් ප්‍රභේදගත කොට ඇත. එහි අරමුණ වී ඇත්තේ වඩාත් පුළුල් ලෙසත්, ගැඹුරු ලෙසත් දුක විවරණය කොට දැක්වීම යි. ‘සංඛාර දුක්ඛ’ යන්න ඉන් එක් ප්‍රභේදයකි. එයින් ප්‍රකාශ වන්නේ,
- (1) වෙනස් වීමෙන් උපදනා දුක ය.
 - (2) සමාජගත දුක ය.
 - (3) පඤ්ච උපාදානස්කන්ධ දුක ය.
 - (4) ජාති, ජරා, මරණාදියෙන් උපදනා සාමාන්‍ය දුක ය.
 - (5) කර්මානුරූපී ව විඳින දුක් දොම්නස් ය.
37. සමාජ ජීවිතය තුළ දී මිනිසාට මුහුණදීමට සිදුවන දේශපාලන, ආර්ථික, සංස්කෘතික ආදී ගැටලු විවිධාකාර වේ. එම ගැටලු හැඳින්වෙන්නේ සමාජගත දුක් ලෙස ය. සන්නාතගත හෙවත් මානසික දුක් නිවාරණය කර ගැනීමට තණ්හාව පෙරටු කොට ගත් කෙළෙස් ප්‍රතිණ කළ යුතු යැයි උගන්වන බුදු දහම සමාජගත දුක් නිවාරණය කර ගැනීමට ආර්ථික, දේශපාලන විසඳුම් ද පෙන්වා දෙයි. එබඳු විසඳුම් පෙන්වා දෙන බුද්ධ දේශනාවක් නම්,
- (1) ධම්මවක්කපවත්තන සූත්‍රය යි.
 - (2) මහා තණ්හාසංඛය සූත්‍රය යි.
 - (3) චක්කවත්තිසිහනාද සූත්‍රය යි.
 - (4) බ්‍රහ්මජාල සූත්‍රය යි.
 - (5) මධුපිණ්ඩික සූත්‍රය යි.
38. බුද්ධ දේශිත පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයෙහි ඇතුළත් අවිජ්ජා, සංඛාර ආදී අංග දොළහේ අර්ථ මොනවා දැයි පසුගිය පුරපසොළොස්වක පොහෝදා අප විහාරස්ථාන ධර්ම ශාලාවේ පැවති ධර්මෝදය උපාසක උපාසිකා සමිතියේ මාසික ධර්ම සාකච්ඡාවේ දී අවධානයට යොමු විය. එහි දී ප්‍රකාශ වූ විවිධ අදහස් අතුරින් නිවැරදි වූයේ,
- (1) සත්ත්වයාගේ ශරීරය නාම රූප නම් වේ යන්න යි.
 - (2) දැඩිව අල්ලා ගැනීම හව යන්නෙහි අර්ථය වේ යන්න යි.
 - (3) සංඛාර යනු චේතනාමය ක්‍රියාකාරීත්වය වේ යන්න යි.
 - (4) නිවැරදි අවබෝධය විඥාන නම් වේ යන්න යි.
 - (5) උපාදාන යනු නියත මිත්‍යා දෘෂ්ටියකි යන්න යි.
39. හරයෙන් ද රසයෙන් ද අනූන වූ කෙටි ධර්ම පාඨ එක්කාසු කර ඒවායේ අර්ථය දැක්වෙන වගන්ති පුවරුවල ලියා විහාරස්ථානයේ තැනින් තැන ප්‍රදර්ශනය කරන තරුණ ස්වාමීන්වහන්සේ නමක ගැන දකුණු පළාතෙන් වාර්තා වේ. උන්වහන්සේ රැස් කළ පහත සඳහන් ධර්මපාඨ අතුරෙන් කුසල කර්ම නිශ්චයට අදාළ වූ ධර්මපාඨය වන්නේ,
- (1) තංව කම්මං කතං සාධු යං කත්වා තානුතප්පති යන්න ය.
 - (2) කම්මනා වත්තති ලොකො කම්මනා වත්තති පජා යන්න ය.
 - (3) කම්මං සත්තෙ විහජති යදිදං හීනප්පතීතතා යන්න ය.
 - (4) සබ්බ අකුසලධම්ම පහීනො කුසලධම්ම සමන්තාගතො යන්න ය.
 - (5) කුසලස්ස උපසම්පදා යන්න ය.

40. අප විසින් සිදු කරනු ලබන හොඳ නරක ක්‍රියාවන් හැඳින්වීම සඳහා බුදුදහම විවිධ ව්‍යවහාර භාවිත කරයි. කුසල - අකුසල, පුඤ්ඤ - පාප, සාධු - අසාධු, සාවජ්ජ - අනවජ්ජ යනාදිය ඊට නිදසුන් වේ. මේ අතුරින් බහුලව භාවිත කර ඇත්තේ කුසල - අකුසල, පුඤ්ඤ - පාප යන ව්‍යවහාරයන් ය. එම ඉගැන්වීම් පිළිබඳව කියැවෙන පහත ප්‍රකාශ අතුරින් නිවැරදි වන්නේ,
- (1) පින් නිවනට ය. කුසල් සසරට ය යන්න යි.
 - (2) දස කුසල් මගින් උගන්වන්නේ කළ යුතු ක්‍රියාවන් ය යන්න යි.
 - (3) පාපය ද අකුසලය ද සමාන වන බව ය යන්න යි.
 - (4) දස පින් කිරියවත් මගින් පවින් වැළකීමට ඉගැන් වේ යන්න යි.
 - (5) කුසල් සිත් වැඩීම ආර්ය මාර්ගයට ඇතුළත් නොවේ යන්න යි.
41. ආර්ථික අන්තර්ගත ශීලය හා උපෝසථ අන්තර්ගත ශීලය පඤ්ච ශීලයට වඩා උසස් ය. පුද්ගලයා උසස් ශික්ෂණයකට යොමු කරන එම ශීල ශික්ෂාවන් වරින් සංවර්ධනයට විශේෂයෙන් උපකාරී වේ. එසේම නිවන් සුවය වෙත පුද්ගලයා යොමු කරවයි. ආධ්‍යාත්මික සංවර්ධනයට අනුබලයක් වෙයි. කය වචන දෙක ද හික්මවයි. දස ශීලය සමඟ සැසඳීමේ දී එම ශීල ශික්ෂාවන් දෙකෙහි දක්නට ලැබෙන විශේෂත්වය නම්,
- (1) පවින් වැළකීමට අවස්ථාව සැලසීම ය.
 - (2) අපිස් ගුණය වැඩි දියුණු කිරීම ය.
 - (3) කුසල ධර්ම සංවර්ධනය කිරීම ය.
 - (4) මිල මුදල් භාවිතයට දොර වසා නො තිබීම ය.
 - (5) නිෂ්කාමී ජීවිතයට යොමු කිරීම ය.
42. බෞද්ධ ශ්‍රද්ධාව ධර්මානුකූලව හඳුන්වා දෙමින් කෙටි වාක්‍ය පහක් ලියන්නැයි අප විහාරස්ථ ඉරු දින දහම් පාසලේ ධර්මාචාර්ය ශ්‍රේණියේ සිසු සිසුවියන්ට ගුරු භාමුදුරුවන් වහන්සේ විසින් පැවරුමක් ලබා දෙන ලදී. එහි දී එක් සිසුවෙකු විසින් ලියා ඉදිරිපත් කරන ලද ශ්‍රද්ධාව හඳුන්වා දෙන වැකි පහෙන් සතරක් ම වැරදි වුව ද එකක් නිවැරදි විය. එම වැකිය නම්,
- (1) තෙරුවන් ගුණ ගැන උපදෙසාගත් භක්තිය ශ්‍රද්ධාව ය යන්න යි.
 - (2) ආකාරවතී ශ්‍රද්ධාව යනු කරුණු නො දැන පැහැදීම ය යන්න යි.
 - (3) අඹු සැමියන් සමාන ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්ත විය යුතු ය යන්න යි.
 - (4) ත්‍රිවිධ රත්නය පිළිබඳ ඇදහීම ශ්‍රද්ධාව ය යන්න යි.
 - (5) ප්‍රඥාවෙන් තොර ශ්‍රද්ධාවන්තයා කෙරෙහිකයෙකි යන්න යි.
43. සුරක්ෂිත ආර්ථිකයක් පවත්වාගෙන යාම පිණිස මනා කළමනාකරණයෙන් යුක්තව ධනය පරිහරණය කිරීමට බුදුදහම මඟපෙන්වයි. දීඝාජාණු කෝලිය පුත්‍රයාට ලබා දුන් ධන පරිහරණයට අදාළ එක් උපදේශයක් නම්, භෝගයන්ගේ අයවැය දෙක දැන සමජීවී කතාවෙන් ක්‍රියා කිරීම ය. එය පැහැදිලි කරන උපමා අතුරෙන් එකක් නම්,
- (1) අලගද්දුපමාව යි.
 - (2) වම්මිකෝපමාව යි.
 - (3) තලාකෝපමාව යි.
 - (4) සල්ලෝපමාව යි.
 - (5) අන්ධවේනුපමාව යි.
44. බෞද්ධ ආර්ථික දර්ශනය පිළිබඳ විශේෂ දේශනයක් පැවැත් වූ එක්තරා දේශකයෙකු විසින් නැවත නැවත අවධාරණය කළ කරුණක් නම් බුදුදහම ධාර්මික ධනෝපායනයට මඟපෙන්වන බව ය. එයට අදාළ එක් උපදේශයක් ලෙස හැඳින්විය හැක්කේ,
- (1) වංචනික ලෙස කිරුම් මිනුම් භාවිතයෙන් වැළකීම ය.
 - (2) කොටස් හතරකට බෙදා ධනය පරිහරණය කිරීම ය.
 - (3) තරඟකාරීව වෙළඳපොළාම් ආදියෙහි නිරත වීම ය.
 - (4) අවම පිරිවැයකින් උපරිම ලාභයක් ඉපයීම ය.
 - (5) මිලිදිය මසුන් වගා කිරීම ය.

45. බුදුදහම අනුව රට පාලනය කිරීමට විශාල උනන්දුවක් දැක් වූ පාලකයෙක්, සියලු ජන කොටස්වලට දැනුම් රැකවරණය සලසමින්, අපරාධ මර්දනය කරමින්, මහණ බමුණන්ට සත්කාර සම්මාන කරමින්, ප්‍රතිපත්ති ගරුකව ක්‍රියා කළේ ය. එහෙත් නිර්ධනයන්ට තම අභිමත කර්මාන්ත දී කටයුතු සඳහා ධනය පරිත්‍යාග නො කළේ ය. ඔහු විසින් කඩ කොට ඇත්තේ,
- (1) පඤ්චශීල ප්‍රතිපත්තිය යි. (2) අපරිහාණීය ධර්මයකි. (3) සක්විති වතකි.
 - (4) සංග්‍රහ වස්තුවකි. (5) සතර අගති විරතියකි.
46. බෞද්ධ ඉගැන්වීම් අනුව රාජ්‍ය පාලන කටයුතු නිසි ලෙස පවත්වාගෙන යන පාලකයෙකු,
- (1) නීති ගරුක විය යුතු ය. (2) පිය උරුමය ආරක්‍ෂා කළ යුතු ය.
 - (3) අපරාධකරුවන්ට දඬුවම් නො කළ යුතු ය. (4) දැඩි සිත් ඇත්තෙකු විය යුතු ය.
 - (5) තවුස් පිළිවෙත රැකිය යුතු ය.
47. බුදුදහම අනුව සමථ විපස්සනා යනුවෙන් භාවනාව දෙයාකාර ය. බුද්ධකාලීන මහණ බමුණන් අතර ඇතැමෙක් නැවත නැවතත් විර්යය වඩමින්, උත්සාහය වඩමින් සමථ භාවනාව වඩා චිත්ත සමාධිය උපදවා ගත් බව බෞද්ධ සූත්‍රවල සඳහන් වේ. ඔවුහු ඒ ඔස්සේ ලෝකික අභිඥා, සමාපත්ති ආදිය ද උපදවාගෙන සිටියෝ ය. අප මහ බෝසතුන්ට ද මඟ පෙන් වූ එබඳු මහණ බමුණන් කිසිවෙකුට උපදවාගත නො හැකි වූ සමාපත්තිය නම්,
- (1) චතුර්ථධ්‍යානය යි. (2) සඤ්ඤාවේදයිත නිරෝධයයි.
 - (3) පරචිත්තවිජානන ඤාණය යි. (4) මනෝමය සෘද්ධි ඤාණය යි.
 - (5) නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන යි.
48. අප විහාරස්ථානයේ මාසික භාවනා වැඩසටහන පසුගිය දා පවත්වන ලදී. එහි දී කර්මස්ථානවාර්ය හිමිපාණෝ මෙතෙක් භාවනාව පිළිබඳ උගත් කරුණු ගෙනහැර දක්වන්නැයි උපාසක උසාසිකාවන්ට උපදෙස් දුන්හ. එහි දී ප්‍රකාශ වූ කරුණු අතුරින් එකක් පමණක් නිවැරදි විය. එය නම්,
- (1) සමථය නො වඩා විපස්සනාව වැඩිය හැකි ය.
 - (2) විදසුන් වැඩීමෙන් තිලකුණු අවබෝධ වේ.
 - (3) ආසවකය ඤාණය ලැබෙන්නේ සමථ භාවනාවෙනි.
 - (4) සීලය සමාධියට උපකාර වන නමුත් සමාධිය සීලයට උපකාරී නොවේ.
 - (5) විදර්ශනාව වැඩීමෙන් කෙළෙස් යටපත් වේ.
49. යම් කරුණක් පිළිබඳ ථේරවාද බෞද්ධ ඉගැන්වීම් හඳුනා ගැනීමට අවශ්‍ය වූ කල්හි විශුද්ධිමාර්ගය කියවිය යුතු යැයි පඬිවරු උපදෙස් දෙති. එහි විවිධ නිර්දේශයන් යටතේ ධර්ම කරුණු විස්තර කොට තිබේ. එම ග්‍රන්ථය භාවනා වැඩීමට උපකාරී වන දස අනුස්සතියක් උගන්වන අතර ඉන් එකක් නම්,
- (1) භාවනානුස්සතිය යි. (2) සද්ධානුස්සතිය යි. (3) පුඤ්ඤානුස්සතිය යි.
 - (4) දේවනානුස්සතිය යි. (5) දේශනානුස්සතිය යි.
50. මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව හෙවත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය යනු බුදුරදුන් වදාළ නිවන් මඟ ය. එහි සම්මා සති යන්නෙන් අදහස් වන්නේ සතර සතිපට්ඨාන වැඩීමයි. ධම්මානුපස්සනාව එම හතරෙන් එකකි. එයට ඇතුළත් වන එක් කරුණක් නම්,
- (1) අටලෝ දහම මෙතෙහි කිරීම ය. (2) සත්ත බොජ්ඣංග ධර්ම වැඩීම ය.
 - (3) තිලකුණු විමසීම ය. (4) සීලානිසංස මෙතෙහි කිරීම ය.
 - (5) කුසලාකුසල ධර්ම සිහි කිරීම ය.

* * *

(4D) බුද්ධ ධර්මය

II පත්‍රය

සැලකිය යුතුයි :

- * I කොටසෙන් ප්‍රශ්න දෙකක් ද, II කොටසෙන් ප්‍රශ්න තුනක් ද, තෝරා ගෙන ප්‍රශ්න පහකට පිළිතුරු සපයන්න.

I කොටස

1. (i) ලෝකවිදු බුදු ගුණයෙහි අර්ථය දක්වන්න. (ලකුණු 02 යි.)
(ii) ආසවකය ඤාණය පැහැදිලි කරන්න. (ලකුණු 04 යි.)
(iii) “අභික්කන්තං හෝ ගෝතම” යනා දී වශයෙන් ශ්‍රාවකයන් බුද්ධ දේශනාව අගය කළ සැටි පෙන්වා දෙන්න. (ලකුණු 06 යි.)
(iv) බුදුරදුන්ගේ ආගමික සහනශීලිත්වය ඇගයුමට ලක්කරන්න. (ලකුණු 08 යි.)
2. (i) දක්ඛිණෙය්‍ය යන්න නිර්වචනය කරන්න. (ලකුණු 02 යි.)
(ii) “දුක යනු මිනිස් ජීවිතයේ යථාර්ථය යි.” පැහැදිලි කරන්න. (ලකුණු 04 යි.)
(iii) “බුදු දහම මධ්‍යම දේශනාවකි.” විස්තර කරන්න. (ලකුණු 06 යි.)
(iv) “බුදු දහම විශ්ව සාධාරණය” විමසන්න. (ලකුණු 08 යි.)
3. (i) බෞද්ධ පැවිද්දේ විශේෂතා දෙකක් නම් කරන්න. (ලකුණු 02 යි.)
(ii) “අනුත්තරං පුඤ්ඤාත්මනං ලෝකස්ස” යන්නට අර්ථ දක්වන්න. (ලකුණු 04 යි.)
(iii) චිත්තය නීති පැනවීමට තුඩුදුන් හේතු පැහැදිලි කරන්න. (ලකුණු 06 යි.)
(iv) චිත්තය නීති පැනවීමේ පරමාර්ථ විස්තර කරන්න. (ලකුණු 08 යි.)

II කොටස

4. (i) “අහේතු අප්පච්චය වාදය” හඳුන්වන්න. (ලකුණු 08 යි.)
(ii) එම වාදය පිළිබඳ බෞද්ධ විචාරය ගෙනහැර දක්වන්න. (ලකුණු 12 යි.)
5. (i) දෙවන ධර්ම සංගායනාවට තුඩුදුන් ශාසනික ගැටලු පෙන්වා දෙන්න. (ලකුණු 08 යි.)
(ii) එම සංගීතියෙහි ප්‍රතිඵල පිළිබඳ විමසුමක් කරන්න. (ලකුණු 12 යි.)
6. (i) “අනාත්ම ලක්ෂණය” ධර්මානුකූලව පැහැදිලි කරන්න. (ලකුණු 08 යි.)
(ii) එම ඉගැන්වීමෙන් ප්‍රකටවන බුදු දහමෙහි සුවිශේෂත්වය පරීක්ෂා කරන්න. (ලකුණු 12 යි.)
7. (i) ධන සම්පත් කළමනාකරණයට අදාළ බෞද්ධ ඉගැන්වීම් විස්තර කරන්න. (ලකුණු 08 යි.)
(ii) ධනය පිළිබඳ බෞද්ධ ආකල්පය විමසුමට ලක්කරන්න. (ලකුණු 12 යි.)
8. (i) සතර කමටහන් (චතුරාරක්ඛා භාවනා) හඳුන්වන්න. (ලකුණු 08 යි.)
(ii) මෙන් වැඩිමෙන් මෙලොව ජීවිතයේ දී ම ලැබෙන අනුසස් පැහැදිලි කරන්න. (ලකුණු 12 යි.)

* * *